

گزیدهٔ مقالات بلوچ و دیگران؛ بلوچ و همسایگان

چشم‌اندازهای زبان‌شناختی، تاریخی، سیاسی و اجتماعی

نوشتهٔ

واله‌بویا جیان، عبدالحسین یادگاری، دورین شیندلر،
فنا سوتلر، سعید محمد العامری، بئاتریس نیکولینی،
صابر بلخاری، بهروز برجسته دلفروز، پاول تایتس،
موسی محمودزهی عباس پروین

ویراستاران:

کارینا جهانی، اگنس کرن، پاول تایتس

ترجمهٔ

احسان آقاحسینی، مژده اصغرزاده، ملیحه درگاهی، سلمان
رئیس، لیلی صالحی، مریم قیاسوند، امیر قریان‌پور

زیر نظر و به اهتمام

محسن شهرنازدار

پژوهش‌های ایران فرهنگی، ۱۸
دبیر: محسن شهرنازدار

این کتاب با حمایت
سازمان منطقه آزاد چابهار
منتشر شده است.

زبان بلوچی Baluchi language زبان بلوچی - تاریخ Baluchi language - History بلوچ Baluchi (Southwest Asian people) بلوچ - تاریخ Baluchi (Southwest Asian people) - History بلوچ - آداب و رسوم و زندگی اجتماعی Baluchi (Southwest Asian people) Social life and customs - بلوچستان - آداب و رسوم و زندگی اجتماعی Baluchistan (Iran) - Social life and customs	موضوع: گزیده مقالات بلوچ و دیگران؛ بلوچ و همسایگان نوشته واهه بویاجیان، [و دیگران]؛ ویراستاران: کارینا جهانی، اگس کرون، پاول تیتوس؛ ترجمه احسان آقا حسینی... [و دیگران]؛ ناشر: موسسه آبی پارس، انتشارات پل فیروزه ۱۴۰۰	عنوان و نام پدیدآور: مشخصات نشر: مشخصات ظاهری: فروست: شابک:
جهانی، کارینا، ۱۳۲۸- ویراستار ۱۹۵۹ Jahani, Carina کرون، اگس، ویراستار Korn, Ags تیتوس، پل بریال، ویراستار Titus, Paul Brian شهرنازدار، محسن، ۱۳۵۶- مقدمه نویسنده، گردآورنده شهرنازدار، محسن، ۱۳۵۶- مدیر دانشگاه اوپسالا Uppsala universitet 3253PIR ۳۲۴ ۸۲۲۹۲۶۴	موضوع: نویسندگان واهه بویاجیان، عبدالحسین یادگاری، دین شیندلر، نینا سویدلر، سعید محمد العامری، بناتریس نیکولینی، صابر بدلخان، بهروز برجسته دلفروز، پاول تیتوس، موسی محمودزهی، عباس پروین. مترجمین احسان آقا حسینی، مژده اصغرزاده، ملیحه درگاهی، سلمان ربیسی، لیلی صالحی، مریم قیاسوند، امیر قربانپور. کتاب حاضر ترجمه و گزیده مقالاتی از دو کتاب با عنوان 'بلوچ و همسایگان'، 'بلوچ و دیگران'، ویراستاران کارینا جهانی، اگس کرون، پاول تیتوس زیر نظر دانشگاه اوپسالا منتشر شده است. کتابنامه. ۱. چشم اندازهای تاریخی، اجتماعی و زبان شناختی	وضعیت فهرست نویسی: فیا یادداشت: یادداشت: یادداشت: یادداشت: یادداشت: مندرجات:
چاپ یکم: شمارگان: شابک: ویراستار: نسخه پرداز: صفحه آرای: چاپ و صحافی: طرح جلد:	چاپ یکم: شمارگان: شابک: ویراستار: نسخه پرداز: صفحه آرای: چاپ و صحافی: طرح جلد:	گزیده مقالات بلوچ و دیگران؛ بلوچ و همسایگان زیر نظر و به اهتمام محسن شهرنازدار موسسه آبی پارس؛ انتشارات پل فیروزه

تصویر روی جلد: سفر یک خانوادۀ بلوچ در مارس ۱۹۰۰ میلادی

تلفن: ۰۲۱-۲۲۷۹۶۱۴۸ / وبسایت: pbinsitute.ir / این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

بازنشر این اثر با قسمتی از آن به هر شیوه، نیاز به دریافت اجازه رسمی و مکتوب از ناشر دارد.

فهرست

۹	سخن ناشر
۱۵	مقدمه
۲۳	ملاحظات بر تعابیر اصطلاح بلوچ در شاهنامه واهه بویاجیان
۳۵	تغییر و تکرار بلوچستان ایران عبدالحسین یادگاری
۵۵	چند مکانی در بلوچستان مطالعه موردی خویشاوندی، ازدواج و بلستکی دورین شیندلر
۷۳	کثرت گرایی در کلات در دوران پیشااستعماری نینا سویدلر
۹۳	بلوچ ها در کشورهای عربی خلیج فارس سعید محمد العامری
۱۰۵	تجارت برده در قرن نوزدهم در قسمت غربی اقیانوس هند: نقش مزدوران بلوچ بناتریس نیکولینی
۱۳۱	دشواری تمایز بین کنیز و همسر نینا سویدلر
۱۵۱	معضلات ذکرى ها: خاستگاه ها، آداب مذهبی و محدودیت های سیاسی صابر بدلخان
۲۰۷	بررسی قوم جدگال در بلوچستان ایران از دیدگاه زبان شناسی اجتماعی بهروز برجسته دلفروز
۲۳۳	ارتباط زبانی در بلوچستان و تأثیر آن بر اسامی فردی بلوچی صابر بدلخان
۲۸۳	تماس زبانی در منطقه مرزی بلوچ - پشتون پاول تایتس
۳۱۱	تماس زبانی در بلوچستان ایران زمان های گذشته و حال موسی محمودزهی
۳۲۵	سنت گرایی در مقابل نوگرایی در روش های سنجش زمان در بلوچستان ایران عباس پروین
۳۴۱	نمایه

سخن ناشر

مؤسسه آبی پارسی برای جوان کمبود منابع پژوهشی در خصوص معرفی و شناساندن تاریخ و فرهنگ عتی بلوچستان، بخش نخست مجموعه کتب «پژوهش‌های ایران فرهنگی» را به انتشار پیش از بیست عنوان کتاب شامل تألیف، ترجمه، استتساخ و گردآوری منابع مهم و بنیادین درباره این منطقه از ایران اختصاص داده است. دبیر این مجموعه سترگ آقای محسن شهرنازدار پژوهشگر حوزه انسان‌شناسی و مطالعات قومی هستند که در طی دو دهه گذشته موضوع بلوچستان را از خلال پژوهش‌های میدانی و نیز مطالعات کتابخانه‌ای دنبال کرده‌اند و عهده‌دار این مسئولیت مهم شده‌اند. ایشان از اواسط دهه هشتاد، در صدد انجام این پروژه و نیز تدوین دانشنامه فرهنگ و جغرافیای بلوچستان بوده‌اند. برخی عناوین و شرح مجله‌های این مجموعه در بخش‌های مختلف عبارت‌اند از:

مطالعات تاریخی و فرهنگ شناختی:

بلوچستان در دانشنامه ایرانیکا: زیر نظر دبیر مجموعه، علاوه بر ترجمه نه مدخل مرتبط به تاریخ و فرهنگ بلوچستان از دانشنامه ایرانیکا، شامل تکمله‌هایی تألیفی بر هر مدخل است که توسط افراد متخصص در موضوع همان مدخل نوشته شده و کاستی‌های اطلاعات مداخل ایرانیکا را کامل می‌کند و یا اطلاعات تازه‌ای به آن

می افزاید. این کتاب برای پژوهشگران مسائل تاریخ و فرهنگ بلوچستان، منبعی مهم و حائز اهمیت به شمار می رود.

بلوچستان و تاریخ مکران ایران ۱۹۰۶-۱۶۰۰ در کتاب جان گوردون لوریمر: شامل بخش های مربوط به بلوچستان در کتاب یادمانی و ارزشمند راهنمای خلیج فارس جان گوردون لوریمر دیپلمات و تاریخ نگار بریتانیایی است که علاوه بر تاریخ تحولات سیاسی منطقه از ابتدای قرن هفدهم میلادی تا سال های نخستین سده بیستم (همزمان با انقلاب مشروطه) به جغرافیای روستایی منطقه بلوچستان می پردازد و به خواننده اطلاعات ارزشمندی از وضعیت منطقه در ابتدای سده بیستم ارائه می دهد.

مطالعات تاریخی و مطالعات انسان شناختی بلوچستان: در دو مجلد زیر نظر دبیر مجموعه گردآوری شده و دربرگیرنده مهم ترین مقالات پژوهشی تاریخی و انسان شناختی طی دهه های گوناگون سده بیستم است که به شناخت بیشتر ما از ویژگی های فرهنگی و اجتماعی بلوچستان از نگاه محققان غیر ایرانی می انجامد.

بلوچ و دیگران و بلوچ و همسایگان: عنوان ترجمه مقالاتی از دو کتاب در حوزه مباحث گوناگون زبان شناختی و پژوهش های بین رشته ای و چندرشته ای این حوزه است که در سمپوزیوم های زبان شناسی بلوچ در دانشگاه اوسالا ارائه شده و زیر نظر خانم کارینا جهانی، آگنس کورن و پل تیتوس در دو مجلد مدون شده است.

اشعار مردمی بلوچ نوشته لانگ ورث دیمز: کتاب مهمی که دیمز در نیمه دوم قرن نوزدهم آن را در بریتانیا منتشر کرده و حاوی منظومه ها و اشعار بلوچی، با توصیفی از ادبیات بلوچستان است.

کاوش در تپه بمپور: گزارش مفصلی از کاوش های باستان شناختی بناتریس دکاردی باستان شناس شهیر بریتانیایی در یکی از مهم ترین محوطه های پیش از تاریخ بلوچستان است که پس از نیم قرن ترجمه شده و در اختیار مخاطب فارسی زبان قرار گرفته است.

هشت گفتار در باستان شناسی و تاریخ سیستان و بلوچستان: اثر دکتر سیدمنصور سیدسجادی از باستان شناسان فاضل و سرپرست هیئت کاوش

شهر سوخته است. این کتاب در هشت فصل علاوه بر دو متن تاریخی درباره بلوچستان، به معرفی جغرافیای تاریخی منطقه از عصر باستان تا دوران اسلامی می‌پردازد و هرچند پیش‌تر منتشر شده، اما در این چاپ آخرین دستاوردها و یافته‌های کاوش‌های باستان‌شناختی سالیان اخیر شهر سوخته در دو فصل تازه تشریح شده است.

سفرنامه‌های ایرانی:

بلوچستان در سیاحت‌نامه‌های عصر قاجار: در دو مجلد شامل سفرنامه‌های حکام و سیاستمداران ایرانی به منطقه بلوچستان است که نگاه رجال سیاسی به منطقه و سیاست‌های حکومت قاجار در قبال بلوچستان را برای خواننده ترسیم می‌کند و همزمان چشم‌اندازی از وضعیت معیشتی مردم و آبادی‌های بلوچستان را ارائه می‌دهد. سفرنامه‌های معاصر بلوچستان: در سه مجلد دربرگیرنده نگاه نویسندگان و پژوهندگان، رجال فرهنگی، سیاسی و نظامی به این منطقه طی یک قرن است که از سال‌های پایانی حکومت قاجار و انقلاب مشروطه ایران آغاز می‌شود و تا دهه هشتاد خورشیدی ادامه می‌یابد.

سفرنامه‌های غیر ایرانی:

بلوچستان ناکاویده: عنوان کتابی از ارنست فلویر افسر بریتانیایی مسئول ایستگاه تلگراف جاسک است که شرح سفر او از ژانویه ۱۸۷۶ تا می ۱۸۷۷ م را در بر دارد و حاوی اطلاعات ذی‌قیمتی از اوضاع اقلیمی و جغرافیایی و اقتصادی بلوچستان در سده نوزدهم است. متن اصلی نخستین بار در سال ۱۸۸۲ در لندن منتشر شده است. سرگشته در بلوچستان: این کتاب مشاهدات ژنرال مک‌گرگور، افسر عالی‌رتبه ارتش بریتانیا در هند، در دهه‌های پایانی سده نوزدهم در بلوچستان و تشریح سیاست‌های حکومت استعماری بریتانیا در منطقه است. سرگشته در بلوچستان نیز نخستین بار در ۱۸۸۲ انتشار یافته شده و پس از قریب به صد و چهل سال به فارسی برگردانده شده است.